

ПЕДАГОГИКА ЖАНА ТИЛ ИЛИМДЕРИ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL SCIENCE

Баимова Ф.Т.

**«МАНАС» ЭПОСУ АРКЫЛУУ БОЛОЧОК МУГАЛИМДЕРДИ
ЭТНОПЕДАГОГИКАЛЫК ЖАКТАН ДАЯРДОО БОЮНЧА ЭКСПЕРИМЕНТАЛДЫК-
ТАЖРЫЙБА ИШТЕРИНИН НАТЫЙЖАЛАРЫ**

Баимова Ф.Т.

**РЕЗУЛЬТАТЫ ОПЫТНО-ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЙ
РАБОТЫ ПО ЭТНОПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ
УЧИТЕЛЕЙ, ПОСРЕДСТВОМ ЭПОСА «МАНАС»**

F. T. Baitova

**THE RESULTS OF EXPERIMENTAL WORK
ON ETHNOPEDAGOGICAL PREPARATION OF FUTURE TEACHERS
THROUGH THE EPIC «MANAS»**

УДК: 378.140/371.4

Бул макалада «Манас» эпосу аркылуу болочок мугалимдерди этнопедагогикалык жактан даярдоо боюнча жогорку окуу жайларынын педагогика факультеттеринин жетишкендиктери жана бүтүрүүчү студенттердин аталган мурас боюнча даярдык деңгээлдери айкындалган.

Негизги сөздөр: болочок мугалим, «Манас» эпосу, элдик педагогика, этнопедагогика, даярдоо, педагогикалык дөөлөт, эксперимент.

В этой статье проанализированы опыты использования педагогических ценностей эпоса «Манас» в педагогических вузах по этнопедагогической подготовке будущих учителей, а также уровни знаний этнопедагогической подготовленности выпускников к осуществлению этой работы.

Ключевые слова: будущий учитель, эпос «Манас», народная педагогика, этнопедагогика, подготовка, педагогическое достояние, эксперимент.

This article analyzes the experience of using of the pedagogical values of epic «Manas» at the pedagogical high studying organizations pedagogical preparation of the future teachers and level of knowledge ethno pedagogical preparedness of graduates for the implementation of the work.

Key words: future teacher, the epic «Manas», folk pedagogy, ethno pedagogy, preparation, pedagogical property, experiment.

Кыргыз Республикасынын 2011-жылдын 28-июнунда кабыл алынган (№59) "Манас" эпосу жөнүндөгү мыйзамында "Манас" үчилтигин сактоо, өнүктүрүүнүн бирден бир келечектүү багыты жаш муундарды ата-бабалардан мурасталган баалуулуктардын мураскери катары тарбиялоо – деп белгиленген [3]. Кыргызстандын билим берүү чөйрөсүндөгү

мындай ориентирлер Г.Н. Волковдун «Эс тутумсуз тарых болбойт, тарыхсыз салт болбойт, салтсыз маданият болбойт, маданиятсыз тарбия болбойт, тарбиясыз инсан болбойт, инсансыз улут болбойт», – деген ХХI кылымдын дүйнө алкагынын этномаданий билим берүү парадигмасына айланган идеялары менен үндөш.

Ар кандай эл өзүнүн тарыхый эс-тутумун, түптүү руханий дөөлөттөрүн түгөл камтып маани-маңызы, масштабы жагынан улуттун “педагогикалык пансофиясы” б.а. бардык акыл билимдеринин жыйындысы (Т. Ормонов) катары кароого татыктуу руханий мурастарга ээ. “Манас” эпосунун кыргыз элинин руханий-педагогикалык турмуш практикасында дал ушундай мурас экендиги дүйнөлүк масштабдагы абройлуу маданият өкүлдөрү, окумуштуулар тарабынан адилет баасын алган.

Чындыгында «Манас» таалим-тарбия мектеби. Кыргыз Эл мугалими Бектур Исаков бул кубулушту төмөнкүчө образдуу мүнөздөгөн: “Эпос революцияга чейин кадыресе элдик мектептин милдетин өтөгөн. Албетте, мектеп дегенде классы, партасы, доскасы бар, телегейи тегиз имарат-жайды түшүнүүгө болбойт. Бирок мектеп боло аларлык эки чоң өбөлгө тең анда бар эле: бири - кеңири маалымат берүүчү булак (манасчы), экинчиси - кабыл алуучу тарап (угарман). Ал эми өткөрүлүүчү орун боз үйдүн ичиндеги очок боюнан тартып кыргыз шартындагы той-пойго байланыштуу көп эл чогулган жыйынга чейин камтыган. Ал мектептин окуучулары катары кирпич ирмебей тынчашкан бөбөктөрдөн өбөктөгөн карыларга чейин эсептөөгө болот. Алар манасчынын талант-дараметине арбалып, таасирленген, эпостогу бүткүл окуяны

же анын бөлүкчөсүн бардык маани-жайы менен кабылдап, акыл-эсине токуган, таалим-тарбия алган. Же бүгүнкү мектептин көзү менен карасак, угарман кадимкидей билимге ээ болуп, көз карашы, жан дүйнөсү, жүрүш-турушу калыптанган. "Манасты" аша чаппай эле тике көзөп айтууга болот, ал элдик мектептин милдетин өтөгөн» [2, 154-6].

Ырасында эле, «Манас» – кыргыздардын кылымдаган тарыхынын жандуу күбөсү, педагогикалык даанышмандыгынын соолбос кенчи катары өз урпактарын социалдаштыруунун тажрыйбада тастыкталган программасы, таасирдүү каражаты функциясын аркалап келген уникалдуу педагогикалык феномен. Ошондуктан эпостун түптүү тарбиялык баалуулуктарынын бүгүнкү мугалимдерди этнопедагогикалык жактан даярдоонун мазмунунда орун алышы күдүк туудурбас, мыйзам ченемдүү көрүнүш катары каралууга тийиш.

Биз диссертациялык изилдөөбүздүн алкагында “Манас” эпосу аркылуу болочок мугалимдерди этнопедагогикалык жактан даярдоо боюнча жогорку педагогикалык окуу жайлардын жетишкендиктерин анализден өткөрдүк. Анализдин негизинде төмөнкүдөй жыйынтыктарды жасадык: Азыркы университеттердин көпчүлүгүнүн окуу-тарбия мейкиндигинде “улут”, “инсан”, “традиция”, “элдик педагогика” “этнопедагогика”, “Манас руху” түшүнүктөрү ар кандай дисциплиналардын курамында тамыр жайып жаткандыгы факт. Айрым окуу жайлар “Манас” сабагын окутуу, мугалимдерди этнопедагогикалык жактан даярдоо багытында жакшы тажрыйбаларды жаратышкан. Бирок А. Алимбеков адилет белгилегендей;... анын болуусу бүгүн да аз гана энтузиасттардын демилгесине байланыштуу. Бул ишке салыштырмалуу өтө эле аз сандагы педагогикалык жогорку окуу жайлары тартылгандыктан массалык жана системалуу мүнөзгө айлана элек [1, 113-6].

Мындай көрүнүштүн себеби, бул проблемага республикабыздын педагогдору тарабынан кош көңүл мамиле жасалган. “Манас” эпосу аркылуу этнопедагогикалык жактан даярдоонун илимий-методикалык негиздери иштелип чыккан эмес. Болочок мугалимдерди “Манас” эпосу аркылуу этнопедагогикалык жактан даярдоого жогорку окуу жайлардын кызматкерлеринин компетенциялары да анчейин жетишсиз. Көпчүлүк ЖОЖдордо этнопедагогика боюнча атайын жана факультативдик курстарды киргизүүгө аракет жасалган. Бирок алардын кесиптик-мазмундук тарабы келечектеги мугалимдерди окутуунун жана тарбиялоонун ыкмаларын жана мазмунун, түпкү максаттарын эсепке алуу менен олуттуу түрдө кайрадан иштеп чыгууга муктаж.

Бул максатта Ош гуманитардык-педагогикалык институтунун, Талас Мамлекеттик университетинин жана Баткен Мамлекеттик университетинин алдындагы Кызыл-Кыя гуманитардык-педагогикалык институтунун педагогикалык факультеттеринин күндүзгү жана сырттан окуу бөлүмдөрүнүн 119 бүтүрүүчү

чү студенттеринин кесиптик даярдыгынын деңгээлдери аныкталды.

Биз бүтүрүүчү студенттердин да “Манас” эпосунун негизинде тарбия берүү боюнча кесиптик даярдыгына иликтөө жүргүздүк. Бул максатта анкеталык сурамжылоо, студенттер жана окутуучулар менен аңгемелешүү, окуу процессине жана аудиториядан тышкаркы жумуштарга педагогикалык байкоо жүргүзүү, студенттердин окуу-практикалык ишмердиктеринин жыйынтыктарын талдоо ыкмалары колдонулду. Ишмердиктин бул түрүнө карата студенттердин кесиптик даярдыгынын абалы тууралуу алынган маалыматтардын ишенимдүүлүгүн арттыруу үчүн кошумча эксперттик сурамжылоолор да жүргүзүлдү. Бардык иштелип чыккан программа боюнча кыргыз элдик оозеки чыгармаларынын негизинде окуучуларга “Манас” эпосу аркылуу этнопедагогикалык жактан даярдоо жумуштарына, студенттердин кесиптик даярдыгын изилдөө жумушубузда 16 компетенттүү адам сурамжыланды. Компетенттүү адамдар катарында ЖОЖдун тажрыйбалуу усулчу-окутуучулары, этнопедагогиканын проблемаларын изилдеген окумуштуу-педагогдор, усулчу-мугалимдер катышышты.

Анализ көрсөткөндөй студенттердин дээрлик 83,5% иин даярдыгын *төмөнкү деңгээл* таризинде мүнөздөөгө болот. Бул деңгээлдеги студенттер жаш муундарды “Манастагы” ата-бабаларынын адеп нарктарынын мураскору кылып тарбиялоону мугалимдик милдеттердин чегинен сырткаркы ар бир педагог үчүн субъективдүү мүнөзгө ээ түшүнүк маанисинде карашат. Муну алардын “Манас” эпосу жана аны таалим-тарбия ишинде колдонуу боюнча, методологиялык, теориялык, методикалык билимдеринин төмөндүгү же таптакыр жоктугу менен да түшүндүрүүгө болот. Алар “Манастын” өзөк окуялары менен педагогикалык идеялары тууралуу караманча кабарсыз. “Манас” дастанын таалим-тарбия ишинде колдонуу боюнча программалык максаттарды иш жүзүнө ашырууда да олуттуу кыйынчылыктарга дуушар болушат. Бул багыттагы өзүнүн кесиптик компетенцияларын өркүндөтүү зарылдыгын андашпагандыктан активдүү аракет жасашпайт. Талдоого алынган материалдар көрсөткөндөй “Манастын” педагогикалык дөөлөттөрүн жалпы эле этнопедагогиканы үйрөнүүгө умтулуусу, кызыгуусу байкалбайт.

Даярдыктын орто деңгээлиндеги бүтүрүүчү студенттер (11%) “Манас” эпосун руханий педагогикалык дөөлөт катары карап, ага оң мамиле жасашканы менен бул багыттагы тарбиялоо жумуштарынын социалдык-педагогикалык маанилүүлүгүн жеткиликтүү деңгээлде түшүнүшпөйт. Алардын этнопедагогиканын теориялык жана практикалык маселелери жөнүндөгү түшүнүктөрү жалпы жана үстүрт. “Манас” эпосун үйрөнүү жана анын негизинде өзүн этнопедагогикалык ишмердүүлүккө даярдоо позициялары активдүү эмес, өзүн-өзү өнүктүрүү, өзүн-

өзү тарбиялоо билгичтиктери жана көндүмдөрү орто абалда.

Жетиштүү деңгээлдеги бүтүрүүчү студенттер 5,5% түзөт. Жаш муундарды Манастагы ата-бабаларынын адеп нарктарынын мурасору кылып тарбиялоону өзүнүн мугалимдик, атуулдук парызым деп билишет. Элдик педагогикага кызыгуусу жетиштүү деңгээлде. “Манас” эпосунун педагогикалык дөөлөттөрү жана аларды таалим-тарбия ишинде колдонуу боюнча билимдери жетиштүү. “Манас” эпосунун педагогикалык дөөлөттөрү аркылуу таалим-тарбия ишин уюштуруу, жүзөгө ашыруу боюнча кесиптик билгичтиктеринин көлөмү жетиштүү. Бирок “Манас” эпосуна байланыштуу педагогикалык иш чараларды уюштурууда жогорку жетишкендикти камсыз кыла албайт. Бул деңгээлдеги студенттердин эң башкы артыкчылыгы алар “Манас” эпосунун педагогикалык дөөлөттөрү жана аларды таалим-тарбия ишинде колдонуу боюнча өзүнүн кесиптик даярдыгын таразалап, кем-өксүктөрүн өз алдынча өркүндөтүүгө дилгир жана айрым тажрыйбаларга ээ.

Эксперименттик материалдарды талдоонун негизинде биз “Манас” эпосунун педагогикалык дөөлөттөрүнүн негизинде этнопедагогикалык ишмердүүлүккө эң жогорку деңгээлде даяр студенттердин өзгөчө тобун аныктай албадык. Ушундай эле изилдөө маалыматтары А. Алимбековдун диссертациялык эмгегинде да айкындалган. Мындай типтүү фактылар изилдөө проблемасынын дагы бир ирет канчалык актуалдуу экендигин жана аны өркүндөтүү зарылдыгын тастыктайт. Бүтүрүүчү студенттер менен мектеп мугалимдеринин этнопедагогикалык даярдыктарынын деңгээлдериндеги сезилерлик айырманын жоктугу бул иште эмгек стажы да, өз алдынча педагогикалык ишмердүүлүк да айтаарлык таасири болбостугун жана бул багытта жогорку окуу жайларда атайын максаттуу иш чаралар уюштурулушу керек экендигин айкындоого олуттуу өбөлгө болду.

Изилдөөнүн экинчи этабындагы “Манас” эпосунун педагогикалык дөөлөттөрү аркылуу болочок мугалимдердин этнопедагогикалык даярдыгын жүзөгө ашырууга багытталган калыптандыруучу эксперимент өткөрүлдү.

Калыптандыруучу экспериментти баштоодон мурда анын алкагында сыноодон өткөрүлүүчү жоболор, каражаттар айкындалды. Эксперименттик жумуштарды баштоодон оболу «Манас» эпосунун негизинде болочок мугалимдердин этнопедагогикалык даярдыгын калыптандыруунун максаты, милдеттери, апробациялануучу илимий-методикалык жоболор, каражаттар тууралуу аны ишке ашыруучу адамдарга семинар формасында тааныштырылды. Аларга болочок мугалимдерди “Манастын дөөлөттөрү аркылуу этнопедагогикалык жактан даярдоо” деп аталган атайын семинар өткөрүлдү. Кыскача курстун мазмунунда этнопедагогика, этнопсихология, этномаданий

таалим-тарбия сыяктуу түйүндүү теориялык түшүнүктөрдөн баштап эпостун мазмунундагы этнопедагогикалык патриоттук, нравалык-этикалык идеялар, өрнөктөр, нускалар аркылуу окуучу жаштарды тарбиялоонун критерийлери, принциптери, формалары методдоруна чейин учкай сөз болду. Ошону менен бирдикте болочок мугалимдердин этнопедагогикалык даярдыгына коюлуучу критерийлик талаптар жөнүндө кеңири сөз болду. Семинардык, практикалык сабактарда жогорку окуу жай мугалимдери да ойлорун ортого салышып эксперименттик программага айрым түзөтүүлөрдү киргизишти.

Ошентип, изилдөөнүн экинчи этабы калыптандыруучу мүнөздө болуп, аталган «Манас» эпосунун негизинде болочок мугалимдердин этнопедагогикалык даярдыгын калыптандыруунун педагогикалык шарттары сыноого багытталды. Ал шарттар мурдагы бөлүмдөрдө белгиленгендей көп кырдуу болду. Алардын эң негизгилери төмөнкүлөр:

1. Болочок мугалимдердин “Манас” эпосуна улуттук таалим-тарбиянын уюткусу, кенчи дөөлөтү катары кабылдоого карата дөөлөттүк мамилесин, анын негизинде “Манас” менен жаш муундардын ортосунда көпүрө, өткөргүч болуу жөнүндөгү атуулдук жана педагогдук позициясын өнүктүрүү;

2. Жогорку педагогикалык билим берүүнүн мазмунун “Манас” эпосунун рационалдуу педагогикалык билим жана баалуулуктарынын негизинде өркүндөтүү;

3. “Манас” эпосунун руханий-педагогикалык дөөлөттөрүнүн негизинде болочок мугалимдердин өз алдынча этнопедагогикалык ишмердүүлүгүн уюштуруу.

«Манас» эпосунун педагогикалык дөөлөттөрүнүн негизинде болочок мугалимдердин этнопедагогикалык даярдыгын калыптандырууга багытталган эксперименттик иш этап-этап менен студенттин биринчи курстан бешинчи курска чейинки бардык ишмердүүлүгүн камтыды. Бул этапта болочок мугалимдер “Мугалимдик кесипке киришүү”, “Ата мекен тарыхы”, “Кыргыз тили”, “Маданияттаануу” “Манастаануу” сабактарын өздөштүрүү аркылуу алар улуттук дөөлөттөргө байланыштуу реалдуу маалыматтар менен таанышышты. Улуттук дөөлөттөр урпактарга өз калыбында, наркында өтүп турушу мугалимдин этнопедагогикалык даярдыгынан көз каранды деген тезис менен таанышышат.

“Манасты” жана башка булактарда сакталган дөөлөттөргө карата аксиологиялык мамилеси оожала баштайт. Эксперименттик иш аркылуу болочок мугалимдердин этнопедагогикалык даярдыгын калыптандырууда “Жалпы педагогиканын негиздери”, “Этнопсихология”, «Философия» сабактарынын потенциалы жогору экендигин көрсөттү. Болочок мугалимдердин этнопедагогикалык даярдыгынын методологиялык, теориялык көрсөткүчтөрү дал ушул сабактардын контекстинде максаттуу калыптанат.

Бул сабактарды алуунун негизинде эксперименттик топтордогу болочок мугалимдер «мугалимдин этнопедагогикалык ишмердүүлүгү», «элдик педагогикалык акылмандуулук», «этномаданий багытындагы билим берүү», «этномаданий тарбия берүү», «личносттун этномаданий өнүгүшү», «тарбия берүү процессин этнопедагогикалаштыруу», «билим берүү процессинин этномаданий багытталгандыгы», «этномаданиятты калыбына келтирүү», «улуттук аң-сезим», «окуучунун этникалык маданияты», «окуучунун личносттунун этникалык маданиятын түзүү» жана башка түшүнүктөрдүн маанисин жакшыраак түшүнүшкөн.

Диссертациябыздын 2.1 бөлүгүндө кеңири баяндалган «Манас» эпосунун педагогикалык баалуулуктарын «Педагогикалык, теориялар, системалар жана технологиялар», «Билим берүүнүн философиясы жана тарыхы», «Кыргыз этнопедагогикасы» курстарына коннотациялоо бир топ орундуу экендиги эксперименттик иште да тастыкталды. Бул иштин илимий негизде уюштуруу максатында этнопедагогикалык билимдерди тандап алуунун репрезентативдүүлүк, тарыхый жана социомаданий чен-өлчөм, илим таламдуулук, кесип таламдуулук, этнопедагогикалык билимдердин идеал жараткыч касиетине кароо сыяктуу принциптерин негиздеп сунуштадык.

Мугалимдин этнопедагогикалык маселелерин чечүү жалгыз билим берүүнүн мазмунун жаңылоо аркылуу эмес, адекваттуу методикалык стратегияларды иштеп чыгуу менен ишке ашыруу мүмкүн.

Изилдөөнүн жардамы менен болочок мугалимдердин этнопедагогикалык даярдыгын калыптандыруунун эң натыйжалуу методдору болуп окутуу жана тарбия берүүнүн активдүү методдору эсептелери аныкталды. Бул методдорго: рефлексия методу (этнопедагогика жана этномаданий тарбия берүү боюнча тигил же бул маселесине карата өзүнүн көз карашын түзүү); модель түзүү жана кайта куруу методдору (мисалы, сабак шартында ар түрдүү элдерде ар кайсы мезгилдерде кабыл алынган тиричиликтин, салттардын ар түрдүү жактарын чагылдыруу же оозеки айтып берүү же сценка иретинде кайсы бир тарыхый окуяны кайра куруу); оюн методдору (оюндардын мазмуну этномаданиятка бай келет жана маалыматты өздөштүрүү, жүрүм-турум көндүмдөрүн калыптандыруу, сабакта балдардын таанып-билүүчүлүк, кыймыл-аракет ишмердигин жандандыруу үчүн колдонулат); талкуу методдору (талкуу предмети жалгыз мазмундуу көйгөйлөр эмес, адеп-ахлактык көйгөйлөр да болушу мүмкүн); терминологиялык диктант жана толук эмес сүйлөмдөр (ойлонуу ишмердигинин өзгөчөлүгү катары этнопедагогикалык ойлонууга багытталган); маек жана талкуулоолор (этнопедагогикалык факты жана маалыматты анализдөө ыгын калыптандырууга, өзүнүн оюн билдирүүгө, көңүл коюп угууга жана башкаларды угууга багытталган); этнопедагогикалык кейсттер (чыныгы жашоо кырдаалын түшүнүүгө багытталган,

ал ошол эле мезгилде этномаданий тарбия берүүнүн практикалык көйгөйүн чагылдырат); ассимилятор же мындайча айтканда маданияттар аралык сезгичтикти жогорулатуу техникасы, анын максаты башка этностордун өкүлдөрү катары турмуштук кырдаалдарды түшүнүү жөндөмүн өнүктүрүү эсептелинет; долбоорлор методу (студенттердин изилдөө ишмердүүлүктөрүн уюштуруу). Студенттердин окуу ишмердүүлүгүн уюштурууда негизги тогоо болуп элдик педагогиканын рухий-жаратуучу потенциалын үйрөнүү, чечмелөө жана ишке ашырууга багытталган этнопедагогикалык маселелерди чечүү эсептелинет. Педагогикалык практиканын таасирдүүлүгүн күчөтүүнүн маанилүү шарты болуп 1 - ден, 5 курстарда студенттердин ишмердүүлүктөрүнүн түрлөрүн (практикалык сабактардан баштап илимий-изилдөө ишине чейин) татаалдаштыруу эсептелинет. Бул көрүнүш биз сунуштаган педагогикалык практиканын программаларында чагылдырылды. Педагогикалык практика учурунда изилдөө мүнөзүндөгү этнопедагогикалык тапшырмаларды аткаруу, окуучуларды этномаданий жактан тарбиялоонун көйгөйлөрү боюнча студенттер тарабынан алынган жыйынтыктарды анализдөө жана жалпылоо, студенттердин практикалык ишмердүүлүгү менен теоретикалык билимдин ортосундагы байланышты ишке ашыруу аларда аткарылып жаткан иштин керектигине болгон туруктуу кызыгуунун жана ишенимдин өнүгүшүнө түрткү болду, тарбия ишине чыгармачыл, изилдөөчү мамилени калыптандырды.

Калыптандыруучу эксперименттин алкагында биз иштеп чыккан каражаттардын системасы студенттерге этнопедагогикалык даярдыктын дээрлик бардык компоненттерине ээ болууга мүмкүндүк берди. Аларга :аксиологиялык когнитивдик, практикалык, рефлексивдик компоненттер кирет. Контролдук массивдеги сыноого алынгандарга салыштырмалуу этнопедагогикалык даярдыктын негиздерин үйрөнгөн студенттер дээрлик дайыма окуу-тарбия процессинин этномаданий-тарбия берүүчү потенциалды ишке ашыруунун илимий-методикалык принциптерин сакташкан. Алар окуучулардын личностторун этномаданий жактан өнүктүрүүгө багытталган жаңы, стандарттуу эмес тарбия берүү методдорун колдонушкан. Ушул ыктардын бардыгы алардын этнопедагогикалык ишмердүүлүгүндө чоң мааниге ээ болгон.

Ошентип эксперименттик тажрыйба иштери «Манас» эпосу аркылуу болочок мугалимдердин этнопедагогикалык даярдыгын өнүктүрүүгө өбөлгө боло алды. Анткени, сыноого алынгандардын ичинде «Манас» эпосун улуттук педагогиканын эң башкы дөөлөтү катары өздөштүрүүгө умтулгандардын катары бир кыйла өстү. Кесиптик-педагогикалык даярдыктын бардык этаптарында студенттерде этномаданият, этнопедагогика, элдик педагогика, тарых, этнопсихология, фольклор, окуу-методикалык адабияттар, социалдык-психология тууралуу билим-

дерге болгон муктаждыктын өсүшү байкалган. Алар педагогикалык чындыктын же процесстин ар кайсы кубулушун элдүүлүк, этномаданий аныкталгандык (детерминенттүүлүк) принциптерине негизделип түшүндүрүүгө аракет кылышкан. Сыноого алынган-дарда “Манас” эпосунун педагогикалык дөөлөттөрүн өздөштүрүү жана аларды чыгармачыл нукта колдонууга туруктуу муктаждык байкалды. Жүргүзүлгөн тажрыйбалык-эксперименттик иш көрсөткөндөй, болочок мугалимдин этнопедагогикалык даярдыгын калыптандыруу үчүн окуу процессине этномаданий билим жана тарбия берүүнүн көйгөйлөрүнүн чечимдерин издөө, моделдештирүү жана анализдөөгө

багытталган тапшырмалардын системасын киргизүү өз убактысына жөндүү жана актуалдуу болгонун көрсөттү.

Адабияттар:

1. Алимбеков А. Теория и практика этнопедагогической подготовки учителя в системе высшего педагогического образования [Текст]: монография / А.Алимбеков. – Бишкек, 2009.
2. Исаков Б. «Манастын» жети осуяты [Текст] / Б.Исаков. – Бишкек: Кыргызстан, 1998 – 154 б.
3. Кыргыз Республикасынын «Манас» эпосу жөнүндө мыйзамы, 2011, 28- июнь. 4-берене, 1 пункт.

Рецензент: к.пед.н., доцент Сулайманова Р.Т.